

Zahid ŞAHSUVAROV

Sərhəd məntəqəsində gördüklərim

Saat on radələrində İraq-İran sərhədinə çatdım. Sərhəd xidməti bir neçə köhnə binadan ibarət idi. Hər tərəf istidən od tutub yanırı. Ətrafdakı ağacların kölgəsində istidən gizlənən adamların nəzərləri biza yönəlmişdi. Görünür, bura gələn hər bir kişi belə maraqla izləyirdilər. Hacı Gəssanın pasport qeydiyyatı üçün üstündə "Əl- müğadirun" - (Ölkədən çıxanlar) yazılmış binaya girdik. Orada biza söylədilər ki, cümo günləri İran sərhədi bağlı olur. Əlbəttə, buna olduqca töəcəblənirdik və "Bas biz indi nə edək?" - deyə soruşduq. Dedilər ki, sabaha qədər gözləməli olacaqsınız. Bizim: "Burda gecəlməyə bir yer varmı?" - sualımız: "Yox, avtomobilinizdə gecələyin", - dedilər. Bu, bizi heç cür qane etmirdi. Həm burda gecələmək olduqca çətin idi, həm də istəmədik ki, Hacı Gəssana belə əziyyət verim. Binadan bayıra çıxdım. Hacı Gəssan bir az fikirləşəndən sonra sərhəd mərkəzi müdirinin oturduğu yeri soruşdu. Onun oturduğu binanı biza göstərdilər və Hacı Gəssan monə müdirlə görüşməyi təklif etdi. Cavab gözləmədən qapısını döyüb içəri girdi. Mən isə bayıra qaldım. Çox qısa bir vaxtdan sonra Hacı Gəssan çıxıb məni içəri dəvət etdi. Mərkəzin müdiri məni güllər üzlə qarşıladı. Davranışından başa düşdüm ki, Hacı Gəssan kim olduğunu artıq bilirdim. Bayırdan hərbi formada olan bir nəfəri çağırır biza çay, qəhvə götürməsinə göstəriş verirdi. Sonra biza kömək etməyə çalışacağımdı dedim və əlavə etdim ki, o, İran tərəfi ilə əlaqə saxlayacaq və xahiş edəcək ki, məna istisna olacaq. İrana keçməyə icazə versinlər. Harasa zəng edib, iranlı homerkarı ilə telefon əlaqəsi yaratmışam xahiş etdim. Bu ara o, Hacı Gəssana buradək ağır vəziyyətdə, iranlıların onları həmişə belə incitməklərindən uzun-uzadı danışırdı. Özlərinin işi oksinə, Nəcəfo və Karbəlaya gedən iranlı zəvərlərə həmişə kömək etmələrinə üroküdəli söz açdı. Sözüni gələndən telefon zəngi kəsdi. Onu İran tərəfi ilə çalaşdırdılar. Onlar kürd dilində danışırdılar. Əvvəl ödə bildim ki, fars dilində danışırlar (Monim əzdan-çoxdan fars dilindən xəbərim var idi. Bir il universitetdə fars dili öyrənmişdim). Sonra diqqətlə qulaq asandan sonra başa düşdüm ki, danışıqları fars dili deyildi. Hacı Gəssan elə bil fikrimdən keçənləri oxuyurdu: "Kürd dilidir", - dedi. Buralarda - o tay-bu tayda yaşayanların hamısı kürdlərdir. İraqı kürd iranlı homerkarına "rusi-rusi" (məni nəzərdə tuturdun), deyə-deyə nosu sübut etməyə çalışırdı. Nəhayət, uzan sürən telefon danışıqı sona çatdı və mərkəzin müdiri dorindən nosa

(Əvvəli ötan saylarımızda)

Ömrə bərabər gün...

fəş alıb: "İran sərhəd məntəqəsinin müdiri yaxınlıqdakı Kirmanşah şəhərinə gəldim. Onunla əlaqə saxlayıb, xəbər edəcəklər. İnşallah, yaxşı olar, - dedi. - Bizdə hərdən belə təsadüflər olur və iranlılar sərhədi cümo günü olmasına baxmayaraq, açirlar".

Təxminən yarım saatdan sonra xəbər gəldi ki, İran tərəfi məni qəbul etməyə razıdır. Sərhəd məntəqəsinin müdirinə çoxlu təşəkkür etdik və otaqdan çıxıb, keçid məntəqəsinə yaxınlaşdıq. Keçid məntəqəsi deyəndə, bura adət etdiyimiz sərhəd-keçid məntəqələrindən tamamilə fərqlənən - nizam-intizamlı məntəqədən keçid idi. Sadəcə iki ölkəni bir-birindən ayıran demir təkərlər üzərində lehimlənmiş, bir metr hündürlüyündə olan demir çəqli qapı idi. Onu sağa-sola hərəkət etdirərək, bir ölkədən o birinə yolu açirdilər. Bizim keçid üz tutduğumuz görün adamlar, oturdular ağacların altından burda biza sarı qaçdılar. Hacı Gəssanın oturdun tutub (həttə biri onun olından də öpdi) ona yalvardılar ki, onlara da kömək etsin. Təbii ki, Hacı Gəssan da onları boy geri qaytarmaq istəmədi və məntəqənin müdirindən xahiş etdi ki, onları da buraxsın. Məntəqənin müdiri də Hacı Gəssanın sözüni yox salmayıb onlara icazə verdi. Amma bir şərtlə ki, burdan keçməyə icazə verir, amma İran tərəfinin onları buraxıb-buraxmayacağına zəmin deyil. Ümumi sayımız on nəfər olardı. Bu ara bir axba tapıb, çantalarımızı onun üstünə yığdırlar və itələy-itələy İran sərhədi tərəfə aparmağa başladılar. Biz də artıq özümüzü açılmış demir çəqli qapıya tərəf yönəlmişdik. Qapıdan içəri keçməmiş, Hacı Gəssana halallaşib ayrıldım. Onun gözəlirinin dolduğunu gördüm. "Allah amanında! Sağ-salamat get!" - dedi, sonra məni qucaqlayıb "Bizi unutma!" - dedi və ölini adət üzrə küryəmə çəkdi. Mən isə heç nə dəyər bilmədim. Qəhər məni boğmuşdu. Tokə onu dedim ki, hər şeyə görə sağ ol!

Hacı Gəssandan ayrılıb neytral məntəqəyə (adətən, ölkələr arasındakı keçid məntəqələrində neytral bir məsafə olur) keçdim və Hacı Gəssana: "Gedin siz daha", - dedim. Hacı Gəssan arxamca: "Biz burda bir saat gözləyəcəyik, sonra gedəcəyik", - dedi. Neytral məntəqəyə təxminən beş yüz metr yold getdim. Yolboyu mənə qoşulub İrana gedənlərin pasportlarını yığıb, bir yerdə sərhəd pasport qeydiyyat xidmətinə verməyimizi təklif etdim. Bu, onlara bir növ kömək etməyidim. İran sərhəd məntəqəsinə daxil olduq. Bizi İran sərhəd xidməti işçiləri qarşıladı. Özü də hamısı qara çədrəli qadınlar idilər.

- Rus kimdir? - deyə soruşdular (onu da deyim ki, buralarda hamı monsub olub çoxdan pasportla çağırılır və mon buna çoxdan öyrənmişim).

- Monom, - dedim.

Pasportumu istədilər. Mən də hamının pasportunu özümünki ilə bərabər sərhədiçi xanımam verdim. O da pasportlarımızı götürüb harasa getdi. Biz isə oturdun biza qaytarmışam gözləməyə başladım. Onu da deyim ki, İrana monsub bu sərhəd məntəqəsinə olduqca təmiz idi və bütün avadanlıqlar, cihazlar və s. hər şey burda yeni və müasir tələblərə uyğun idi. Oturdugumuz

zalda hər cür şərait vardı. Mənimlə gələnlər iraqqlar monim əzdan-çoxdan fars dilində danışıqımı görüb, onlara kömək etməyimi xahiş edirdilər. Mən də onları sakitləşdirib, "Narahat olmayın, hər şey yaxşı olar, inşallah" - deyirdim. Hamısı narahatlıq içində idilər, qorxurdular ki, onları buraxmasınlar, geri qaytarsınlar. Amma xoşbəxtlikdən belə olmadı. Hamıya İrana keçməyə icazə verdilər.

Horo öz çantasını götürüb bayıra çıxdı. Bayırda müştəriləri gözləyən taksi sürücüləri, sözünlə ösl mənasında, üstümüzə hücum etdilər. Burada onlardan başqa bəni-insan yox idi, necə deyirdilər, bura çölü-biyaban, isti günəş şüalarından yanmış boz bir çöl idi. Yaxınlıqda hər bir yaşayış məskəni gözə dəymirdi. İraqqlar hərosi bir yerə getmək istəyirdilər. Məndən xahiş edirdilər ki, taksi sürücüləri ilə danışıb onları getmək istədikləri yərə yola salım. Həttə soruşurdular ki, Təbii ki, onları daha çox narahatlıq hissi keçirirlər. Bir sözə, gücüm çatdıq qədər hamıya kömək etməyə, və hamını razı salmağa çalışırdım. Bir də ayıldım ki, bu çölü-biyabanda necə deyirlər, bir mənim, bir də Mommədnosir. Baxdım ki, yəndəmsiz bir adam gözəlirini monə zilləyib. Onu xarici görünüşü adamına vəhimo yaradırdı. Durmadan monə baxır və elə bil mondən nosə gözləyirdi. Mən isə üroyümdə "Bununla heç hara gedən deyiləm", - deyə fikirləşirdim.

Doğrusu, bir qədər özümü itirmişdim. Bir az da peşman olmuşdum. Axı, o biri sürücülərlə danışıq bilirdim... Üroyümdə götür-qoy edir və özümü danlayırdım. Bu adam heç sürücüyə də oxşamırdı. Görünür, konarda dayanan sürücülər bir-birini tanıyırlar və öz aralarında gedəcəyi yolları müzakirə edirdilər. Bu isə qeyri-adi səkildə konarda dayanıb, sanlı taksi bazasına tənasa edirdi. Mən onu sərhəd məntəqəsinə bayıra çıxan kimi gördüm. Özü də ilk nəzərimə çarpan onun qulaqlarına-dək uzanan lopa biğləri idi.

Nəhəng və ocaib adam sükutu pozdu: - Hara gedirsiniz? - deyə soruşdu. - Heç hara! - dedim. - Nəco heç hara? Burda qalacaqsınız? - Bəli, - deyə cavab verdim. - Burada gecələr heç kim qalmır, ancaq qrdılar ulayır.

Fikirləşdim ki, yoqın bunları məni qorxutmaq üçün deyir. Bir az fikirləşdikdən sonra qorara gəldim ki, onu bir az da danışırdım və hansı məzhəbə qulluq etdiyini öyrənirəm. Onunla fars dilində ünsiyyət qurmağa çalışırdım, amma alınmırdı. Çünki yanırıf, yarırtıq, yanərəcoə rabitəsiz cümlələr qursaq da, bir-birimizi təm anla-ya bilmiş, ya da yarırtıq başa düşürdük.

- Burdan Tebrizə nəçə kilometrdir? - deyə soruşdum.

- Min elli kilometrdir.

- Bir az ara verib, sonra yənə soruşdum: - Nəcəyə aparasan?

- Səksən dollara, - dedi.

Məni fikir götürdi. Axı, kim min kilometrlik yolu səksən dollara aparar? Görünür, bu, məni şikənləndirmək üçün qiyomat oxuyur.

- Nədi, çoxdu? - istəyirəm beş dollar da düşüm, - dedi və bununla məni daha da şübhələndirdi.

Buna baxmayaraq, başa düşürdüm ki, burada da qalmaq olmaz. Nə isə qorar vermək lazımdı. Artıq saat on üç radələr olardı. Gün düz topənozu vururdu. Taksi sürücüsü günəşin altında çox qaldığından qaqqara qaralmışdı. Bu, onun ümumi görünüşünə daha bir qoruncu çalar verirdi. Doğrusu, qorar verməkə də çətinlik çəkirdim. Burda qalmaq daha da təhlükəli ola bilərdi. Burada nöinki bir yer tapıb daldalanıb gecələmək, həttə oturmağa belə bir yer yox idi...

- Adın nədir? - deyə nosə danışımaq xətrinə ondan soruşdum.

- Adım Firudinidir - dedi

- Firudin, bura hansı şəhərə yaxındır?

- Kirmanşah şəhəri.

- Nəcə kilometrdir?

- İyirmi beş kilometr.

- Ora nəçəyə aparasan?

- Ora? - töəcəblə məni süzüb: - Pul-suz, - dedi.

Mən də üroyümdə: "Bu, no danışırlar! - deyə fikirləşirdim. Doğrudun, bunun nosə başqa fikri var. Ağlımda kürcübcür, müxtəlif pis fikirlər dolardı.

Firudin monə: - Qulaq as, - dedi. Görürəm, nədənosə çəkinirəm. Amma onu da bil, mən getmə, son burda tək qalacaqsın. Özün də buradək vəziyyəti görürsən. Gəl, sənə Kirmanşahadək aparım, sonra özün bilərsən.

(Ardı var)